

розміщені контрольні запитання, тести для самоперевірки знань, практичні завдання (задачі) до кожної теми курсу.

Отже, методичне забезпечення дисциплін (наявність підручників, посібників, збірників задач, іншої спеціальної літератури) сприяє організації самостійної роботи студентів на належному рівні. Одночас на ефективність сучасних методик і технологій навчання впливає система поточного контролю засвоєння матеріалу. Відносно студентів заочної форми навчання існує проблема щодо організації такого контролю, що зумовлено самостійною підготовкою та виконанням індивідуальних завдань. Самостійно виконані завдання подаються студентами до захисту безпосередньо перед іспитом, відразу після практичних занять, які одночасно проводяться у 3—4 групах. Такий порядок проведення поточного контролю є формальним і недостатньо ефективним.

З метою активізації та оптимізації поточної роботи студентів заочної форми навчання доцільно проводити додаткове тестування за темами дисциплін, що викладаються. Таке тестування повинно бути проведено до початку практичних занять, що сприятиме опануванню студентами теоретичного матеріалу та їх підготовці до підсумкового контролю.

С. І. Присухін, канд. філос. наук,
доцент кафедри філософії

ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Сучасна ситуація в економічних ВНЗх України віддзеркалює суперечливий процес, що зумовлений існуванням «консервативної» традиційної системи економічної освіти, з однієї сторони, а з іншої, «революційної» потреби приєднання вищої школи України до Болонського процесу.

Одним із завдань Болонського процесу є популяризація європейської освіти з метою залучення в Європу великої кількості студентів з інших регіонів світу. Вважається, що новий рівень і якісні характеристики європейської освіти (в тому числі економічної) приведуть до підвищення інтересу до вищої освіти якнайширших верств населення всього світу.

На наш погляд, реалізація цього завдання в умовах популяризації формування єдиного освітнього простору неможлива без

наповнення економічної освіти гуманітарними цінностями, що визначається певними передумовами:

1) необхідністю поєднання традиційної концепції цінностей вищої економічної школи з ультрамодерними європейськими методами навчання, що сприятиме формуванню фахівця високого рівня індивідуальної культури;

2) вища економічна освіта повинна стати не тільки інструментом практичної діяльності фахівця в сучасному бізнесі, але й бути засобом розвитку всієї соціально-економічної сфери суспільства (гарантувати реалізацію в суспільній практиці норм і принципів демократії);

3) випускник економічного вузу повинен вміти працювати в ситуації нового економічного мислення, прагматичного вибору, продетермінованою ринковою економікою при збереженні загальнолюдських цінностей існування суспільства;

4) випускник економічного вузу стане повноцінним суб'єктом економічного життя тільки в тому випадку, коли він зможе поєднати стратегічні проблеми світового співтовариства з індивідуальним досвідом вирішення подібних проблем в найближчому оточенні (конкретно-економічній ситуації тощо).

Відомо, що гуманітаризація економічної освіти може мати два аспекти — широкий і вузькоспеціалізований.

В широкому розумінні процес гуманітаризації вищої економічної освіти — це певна переорієнтація викладання дисциплін, яка в основі має гуманістичні принципи, максимально наближені до потреб та інтересів людини. Мета такої освіти включає не тільки надання базових спеціальних знань, але і формування гуманістичних цінностей особи, як учасника економічних стосунків.

Гуманістичні цінності та мотиви повинні звучати в більшості суспільних і спеціальних дисциплін, а також привноситися у навчальний процес з боку спеціальних гуманітарних і загальнокультурних предметів (педагогіки, психології, культурології, етики бізнесу, культури бізнес-комунікацій тощо).

Другий аспект тісно пов'язаний з кардинальною трансформацією роботи кафедри філософії як ключового джерела гуманітаризації освіти, що досягається наповненістю процесу викладання філософії традиціями європейської вищої школи, а по-друге, злиттям в рамках одного філософського курсу філософії, логіки та релігієзнавства, що значно оптимізує цей процес.

Нове направлення і гуманітаризація економічної освіти не без певних труднощів впроваджується у вищих навчальних закладах і потребує справжніх ентузіастів. Не тільки гіпертрофований про-

фесіоналізм економіста є перешкодою на його шляху, але і жорсткі рамки навчального процесу, відсутність індивідуальних програм негативно впливають на процес гуманітаризації економічної освіти.

Формування гуманітарної культури в економічній освіті в контексті Болонського процесу — це виклик часу.

В. Я. Савченко, канд. екон. наук, професор,
І. Ю. Чумакова, канд. екон. наук, доцент
кафедри аудиту

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

У червні 1999 року в італійському місті Болонья міністри освіти більш ніж 30-ти європейських країн підписали угоду про створення єдиного освітнього простору Європи. Зазначена угода отримала назву «Болонської декларації».

Болонська декларація — це документ європейського значення, згідно з яким вища освіта країн Європейського Союзу покликана сприяти «зміцненню та інтелектуальному збагаченню європейських громадян, отриманню ними необхідних знань для протистояння викликам нового тисячоліття разом із усвідомленням спільних цінностей та належності до єдиної соціальної і культурної сфери».

За допомогою єдиного освітнього простору Європа планує підвищити якість і доступність освіти та посунути США на ринку вищої освіти. До 2010-го року кожна з країн, що прийняла до виконання Болонську декларацію, зобов'язана провести реформу своєї системи вищої освіти. Теж необхідно зробити й Україні до дати запланованого підписання цього документу на четвертому самміті Болонського процесу, який має бути проведений 19—20 травня 2005 року у м. Берген (Норвегія).

У рамках даної реформи країна зобов'язана в першу чергу повністю перейти на двоциклову систему навчання для одержання ступенів бакалавра (з тривалістю навчання 3—4 роки) і магістра (через 1—2 роки навчання після бакалаврату) або для одержання ступеню доктора наук (при загальній тривалості навчання протягом 7—8 років).

По-друге, треба відмовитися від заліків навчальних програм у годинах та ввести єдину, розповсюджену в Європі, систему обліку трудомісткості навчальної роботи в кредитах для того, щоб «болонський» студент зміг, за бажанням, міняти вузи і країни навчання протягом всього життя.